

Załącznik do Uchwały Nr LX/424/2018

Rady Miejskiej w Wieruszowie

z dnia 26 kwietnia 2018 r.

Pilotażowy Program gminy Wieruszów

„Senior dla seniora”

Wieruszów 2018

Spis treści

Wprowadzenie	3
I. Podstawa prawna Pilotażowego Programu „Senior dla Seniora”	5
II. Diagnoza środowiska i problemu	6
III. Zasoby Gminy.....	9
IV. Adresaci	9
V. Zadania – cele.....	10
VI. Przewidywane efekty	11
VII. Źródła finansowania	12
VIII. Monitoring i ewaluacja	12

Wprowadzenie

Pilotażowy program Senior dla Seniora, czyli pomoc dla osób w wieku 60+, jest odpowiedzią na potrzeby starzejącego się społeczeństwa. Jak wynika z obserwacji pracowników służb społecznych na terenie gminy Wieruszów zachodzi potrzeba diagnozy problemów osób starszych, samotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z przyjętą w styczniu 2014 r., przez Radę Miejską w Wieruszowie Strategią rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020, należy rozwijać sieć usług opiekuńczych i socjalnych w związku z nieustanną starością demograficzną społeczeństwa, która ma na celu:

- wzmocnienie roli i funkcji seniorów w społeczeństwie nie tylko lokalnym,
- rozwój szeroko rozumianego systemu wsparcia opiekuńczo-socjalnego,
- podniesienie świadomości zwłaszcza u ludzi młodych o istotnej roli osób starszych w życiu rodziny,
- wzmocnianie integracji osób starszych, przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej seniorów,
- zapewnienie seniorom podmiotowości i samodzielności stosownie do ich poziomu sprawności życiowej,
- podniesienie standardu życia ludzi starych przez system świadczeń materialnych oraz odpłatnych, częściowo odpłatnych i nieodpłatnych świadczeń w formie usług.

Nasilający się proces demograficznego starzenia się ludności stawia przed administracją państwową i samorządową nowe zadania, związane ze sformułowaniem celów takiej polityki, która będzie sprzyjała zaspokojeniu specyficznych potrzeb ludzi starszych.

Polityka społeczna wobec osób starszych, którą można zdefiniować jako system działań, skierowanych do osób w wieku poprodukcyjnym oraz ich rodzin, a mających na celu wszechstronną kompensację malejących z wiekiem możliwości samodzielnego zaspokojenia potrzeb oraz integrację z lokalną społecznością (Błędowski 2002) należy rozumieć jako działania skierowane na zaspokojenie potrzeb osób starszych, a więc system dodatkowego wsparcia dla jej adresatów.

Prezentowany Pilotażowy Program Senior dla Seniora jest propozycją możliwych do zrealizowania zadań w zakresie opieki nad seniorami oraz rodziną w gminie Wieruszów.

Dane statystyczne wykorzystane przy opracowaniu Programu otrzymano z:

1. Urząd statystyczny w Łodzi – dane:

- stan, ruch naturalny i wędrownkowy ludności dla województwa łódzkiego, powiatu

- wieruszowskiego i gminy miejsko-wiejskiej Wieruszów w 2016 r. (Źródło: strona internetowa GUS www.stat.gov.pl – baza Demografia; stan w dniu 31 XII),
- ludność według płci i grup wieku dla Polski, województwa łódzkiego, powiatu wieruszowskiego i gminy miejsko-wiejskiej Wieruszów w 2016 r. (źródło: strona internetowa GUS www.stat.gov.pl – baza Demografia; stan w dniu 31 XII),
 - powiatu - osoby niepełnosprawne według płci, ekonomicznych grup wieku i kategorii niepełnosprawności dla Polski, województwa łódzkiego i wieruszowskiego w 2011 r. (źródło: strona internetowa GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych. Wyniki NSP 2011; stan w dniu 31 III),
 - zgony według wieku, klas przyczyn (rozdziałów) i płci zmarłych dla Polski, województwa łódzkiego oraz powiatu wieruszowskiego w 2015 r. (źródło: strona internetowa GUS www.stat.gov.pl – baza Demografia. Zgony według przyczyn udostępniane są z dwuletnim opóźnieniem),
 - zgony według wieku i płci zmarłych dla Polski, województwa łódzkiego i powiatu wieruszowskiego w 2016 r.,
 - przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych dla Polski i województwa łódzkiego w latach 2015-2016 (źródło: strona internetowa GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych. Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzone jest metodą reprezentacyjną. Wyniki badania dostępne są na poziomie Polski oraz województw),
 - gospodarstwa domowe według liczby osób i składu rodzinnego dla Polski, województwa łódzkiego oraz powiatu wieruszowskiego w 2011 r. (źródło: strona internetowa GUS www.stat.gov.pl – Bank Danych Lokalnych. Wyniki NSP 2011; stan w dniu 31 III),
 - działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic dla województwa łódzkiego i powiatu wieruszowskiego w 2016 r. (źródło: sprawozdanie K-07, stan w dniu 31 XII),
2. Urząd Miejski w Wieruszowie – dane:
 - liczba ludności w gminie Wieruszów,
 3. Strategia Rozwoju Gminy Wieruszów na lata 2015-2020.
 4. Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce (Instytut Pracy i Spraw Socjalnych Warszawa 2011).

I. Podstawa prawna Pilotażowego Programu „Senior dla Seniora”

Nadrzędnym aktem prawnym regulującym aspekty życia wszystkich członków naszego społeczeństwa jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Realizując Pilotażowy Program „Senior dla Seniora” 2018 w Gminie Wieruszów należy kierować się również przepisami wynikającymi bezpośrednio z niżej wymienionych aktów prawnych:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (t.j. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.). Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18 i 71 wskazuje, że instytucja rodziny jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro Państwo ma obowiązek uwzględnić w swej polityce społecznej, zwłaszcza poprzez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej. Przepis art. 33 Konstytucji wskazuje, że kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 163). Dokument traktuje pomoc społeczną przede wszystkim jako instytucję, umożliwiającą wyjście z trudnych sytuacji życiowych tym osobom, rodzinom, które nie są w stanie wykorzystać własnego potencjału, zasobów czy predyspozycji, ze względu na niemożność samodzielnego przezwyciężenia problemów w życiu codziennym.
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r o osobach starszych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1705), która zgodnie z Art. 2 uznaje, że monitorowanie sytuacji osób starszych jest prowadzone przez organy administracji publicznej, państwowe jednostki organizacyjne oraz inne organizacje zaangażowane w kształtowanie sytuacji osób starszych.
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Wieruszów na lata 2014-2020, w myśl której kluczowym zadaniem władz Gminy Wieruszów jest zapewnienie wysokiego poziomu życia swoim mieszkańcom, a więc stworzenie możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia. Na szczególną uwagę zasługują osoby, które z takich czy innych przyczyn samodzielnie nie są w stanie włączyć się w szereg przemian podnoszących warunki życiowe społeczności lokalnej. Specjalistyczne wsparcie tych osób stworzy im szansę do rozwoju, a co za tym idzie przełoży się na spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w gminie.

II. Diagnoza środowiska i problemu

Wieruszów, to miasto usytuowane po obu stronach rzeki Prosny, u ujścia Niesobu, w zachodniej części województwa łódzkiego, na pograniczu trzech wielkich krain: Śląska, Małopolski i Wielkopolski. Na terenie Gminy Wieruszów mieszka obecnie około 15 tysięcy mieszkańców, w tym w mieście około 9 tysięcy. Wzrost odsetka osób starych w społeczeństwie Polski nabiera coraz większego tempa. Jak wynika z danych GUS proces starzenia się społeczeństwa dotyczy także mieszkańców gminy Wieruszów. Do roku 2035 udział osób w wieku 65 i więcej lat (65 lat powszechnie przyjmuje się jako umowną granicę starości) zbliży się do 25 %.

Proces demograficznego starzenia się ludności przebiegać będzie nierównomiernie, w większym stopniu kształtując strukturę demograficzną mieszkańców miast. Zgodnie z prognozą GUS, w miastach będzie znacznie wyższy odsetek osób w wieku 80 i więcej lat. Wskazuje to na potencjalnie większe zapotrzebowanie na różne formy pomocy i wsparcia dla najstarszych mieszkańców gmin.

Dane w obszarze zjawiska starzenia się społeczeństwa odnoszą się również do sytuacji w województwie łódzkim, a co za tym idzie do gminy Wieruszów i przedstawiają się następująco:

- stan populacji osób w wieku poprodukcyjnym (osoby w wieku: 60 lat i więcej kobiety oraz 65 lat i więcej mężczyźni) stanowią - 17,2 % ogółu mieszkańców gminy Wieruszów 14 599, (stan na 31.12.2017 dane z UM w Wieruszowie),

jak wynika z danych GUS – Gospodarstwa domowe wg składu rodzinnego -wyniki NSP 2011 liczba gospodarstw nierodzinnych jednoosobowych w powiecie wieruszowskim

stanowi 5,5 % populacji. Konsekwencją demograficznego starzenia się społeczeństwa coraz częściej staje się sytuacja przymusowa, do której dochodzi w następstwie śmierci współmałżonka. Według danych i prognoz GUS, znacznie częściej w jednoosobowych gospodarstwach domowych pozostają i pozostaną kobiety (GUS 2009a),

- infrastruktura pomocy i wsparcia dla osób starszych na terenie gminy Wieruszów bazuje na zasobach gminy, obecnie funkcjonuje Uniwersytet Trzeciego Wieku, Związki emerytów i rencistów zrzeszające przedstawicieli różnych grup zawodowych, w 2013 roku w wieku zdolności produkcyjnej było 63,41 % populacji, zaś w 2004 roku 64,67 %. Podobnie jak w całym kraju, społeczeństwo gminne starzeje się. W roku 2004 12,16 % ludności gminy osiągnęło wiek poprodukcyjny, a w 2013 roku odsetek ten wzrósł do 16,59 % (Strategia Rozwoju Gminy Wieruszów na lata 2015-2020),

Bardzo zauważalny jest postęp starzenia się ludności - zarówno w mieście, jak i na wsi - co w szczególności odzwierciedla się w wyraźniejszym niż dotychczas przyroście grupy ludności starszej (powyżej 60 i 65 lat). Wiąże się to m.in. z dalszym wzrostem przeciętnej długości życia oraz spadkiem płodności kobiet i stopy urodzeń.

Jak wynika z Raportu o sytuacji osób starszych w Polsce wiek emerytalny wiąże się z dużym prawdopodobieństwem wystąpienia niepełnosprawności czy niedołążności. Zróżnicowanie stanu zdrowia wpływa na stopień samodzielności osób starszych w zakresie wykonywania czynności niezbędnych w codziennej egzystencji. W konsekwencji stan zdrowia determinuje rodzaj i formę pomocy udzielanej osobie starszej. Osoby w młodszych grupach wieku starszego – młodzi starzy – to osoby stosunkowo zdrowe i niepotrzebujące asysty przy wykonywaniu prac domowych. Wraz z postępującym procesem starzenia się wzrasta zależność seniorów od pomocy innych osób.

W świetle powyższego w pełni uzasadnione wydaje się podejmowanie wszelkich form pomocy osobom w wieku 60 +.

Dodatkowym czynnikiem, który wpływa na kształt systemu pomocy seniorom jest niejednorodność populacji seniorów. Heterogeniczność wynika ze zróżnicowanej sytuacji zdrowotnej jednostek, różnego poziomu zamożności, statusu rodzinnego, a wszystkie te czynniki mają wpływ na konieczność korzystania z pomocy publicznej i wpływają na rodzaj wsparcia, które powinno być udzielone. Jedną z przyczyn coraz większej liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu jest poszukiwanie przez młodych ludzi zatrudnienia poza granicami kraju, co przekłada się na ograniczenia ich starszych członków rodzin. Takie problemy na terenie gminy Wieruszów zauważają pracownicy socjalni, którzy świadczą pracę głównie w środowisku.

Wśród elementów warunków bytu, starzenia się ludności wywierają największy wpływ: sytuacja dochodowa, rodzinna i zdrowotna, jak również sytuacja mieszkaniowa, poziom zaspokojenia potrzeb oświatowych i dostępność świadczeń zdrowotnych (zwłaszcza opiekuńczych, jak też pielęgnacyjnych).

W przypadku dochodów daje się zaobserwować tendencję do pogarszania się sytuacji zależnie od przechodzenia do coraz wyższych grup wieku. Wpływa na nią nie tylko sama wysokość dochodu, ale także możliwość gospodarowania nim, często ograniczana w następstwie zwiększonych potrzeb związanych z korzystaniem z opieki i pielęgnacji i większych wydatków na zakup leków i środków opatrunkowych oraz higienicznych. Dlatego też, to na samorządach terytorialnych spoczywa obowiązek wydatkowania środków publicznych na cele związane z opieką i wsparciem osób starszych.

Jeśli mowa o konsekwencjach starzenia się ludności, to konieczne jest uwzględnienie co najmniej trzech perspektyw tego procesu: makro – ogólnospołecznej i będącej wyzwaniem dla administracji państwowej, mezo – lokalnej, będącej domeną przede wszystkim samorządu terytorialnego, a także organizacji pozarządowych oraz mikro – indywidualnej, w ramach której rozwiązywanie problemów obciąża przede wszystkim samych seniorów i ich rodziny.

Realizacja zadań Pilotażowego Programu „Senior dla Seniora” w gminie Wieruszów umożliwi wywiązanie się samorządu terytorialnego ze swoich obowiązków wobec osób starszych w perspektywie mezo oraz mikro stwarzając możliwości wzajemnego wspierania się i integracji naszym seniorom.

III. Zasoby Gminy

Zasoby gminy Wieruszów w kontekście działań na rzecz seniorów:

1. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

2. Komenda Powiatowa Policji.
3. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
4. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
5. Powiatowy Urząd Pracy w Wieruszowie.
6. Wieruszowski Dom Kultury.
7. Zakłady Opieki Zdrowotnej.
8. Zakład Opiekuńczo – Pielęgnacyjny PCM.
9. Zespół Interdyscyplinarny przy MGOPS.
10. Polski Komitet Pomocy Społecznej w Sieradzu.
11. Uniwersytet Trzeciego Wieku.
12. Miejsko-Gminna Bibliotek Publiczna w Wieruszowie.
13. Parafie.
14. Stowarzyszenia Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Oddział Ziemia Wieruszowska.

IV. Adresaci

Program adresowany jest do osób zamieszkałych na terenie gminy Wieruszów:

- w wieku 60 lat i więcej, zarówno kobiet jak i mężczyzn wymagających wsparcia
- osób w wieku 60 lat i więcej, społecznie lub zawodowo podejmujących działania na rzecz osób starszych.

Program stanowi odpowiedź na zdiagnozowany problem i potrzeby mieszkańców gminy Wieruszów w zakresie zaspokojenia potrzeb pomocy środowiskowej dla samotnych i niesamodzielnymi osób starszych.

Wdrożony zostanie system usług społecznych w okresie do 6-mcy od dnia przyjęcia programu do realizacji w środowisku, którymi objętych zostanie pilotażowo 10 osób - seniorów na obszarze gminy Wieruszów województwa łódzkiego. Realizacja programu będzie prowadzi do zwiększenia aktywności społecznej osób określonych w kryteriach doboru, usługi będą świadczone w środowisku lokalnym przez 5-10 osób/wspierających.

Na etapie rekrutacji uczestników do programu zostaną zastosowane kryteria wyboru zapewniające preferencje dla grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji:

- program zakłada, że pierwszeństwo do udziału w projekcie będą miały osoby samotne, niesamodzielne, z niepełnosprawnościami - umiarkowanym i znacznym stopniem potwierdzonym orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności
- osoby niesamodzielne, których dochód nie przekracza 300 % właściwego kryterium

dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej, osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z terenu województwa łódzkiego posiadające status osób niesamodzielnych, potwierdzony zaświadczeniem lekarskim lub innym dokumentem poświadczającym stan zdrowia, Jako osobę niesamodzielną uznawać się będzie osobę, która ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymaga opieki lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego. Jednocześnie projekt będzie skierowany do osób starszych (seniorów), zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1705), jako osobę starszą uznawać się będzie osobę, która ukończyła 60. rok życia.

- osoby korzystające z POPŻ (pomoc żywnościowa),
- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Ponadto, działania podjęte w celu realizacji zadań w programie mają zapobiegać powstawaniu sytuacjom kryzysowym poprzez udzielanie wsparcia we wszystkich aspektach wymagających pomocy osobom starszym.

Zasięg oddziaływania projektu – gmina Wieruszów z obszaru województwa łódzkiego.

Zapewniony zostanie otwarty nabór do programu. Prowadzone będą różnego rodzaju działania informacyjno-promocyjne (ulotki, plakaty, spoty, artykuły), nawiązana zostanie współpraca z ośrodkiem pomocy społecznej z terenu gminy, parafiami, sołectwami oraz środowiskami senioralnymi, w zakresie promocji programu oraz dotarcia do potencjalnych uczestników. Rekrutacja zostanie przeprowadzona w oparciu o określone kryteria dostępu i pierwszeństwa udziału w projekcie zgodnie regulaminem rekrutacji.

V. Zadania – cele

Cel główny:

„Podniesienie jakości życia i zapobieganie izolacji społecznej seniorów poprzez aktywizowanie i wykorzystywanie zasobów środowiska lokalnego”

Cele szczegółowe :

Obszar I: usługi społeczne

Cele szczegółowe:

1. Harmonizacja współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych.
2. Doskonalenie systemu opieki nad osobami samotnymi, niesamodzielnymi i w podeszłym

wieku.

3. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa u 10-u osób nie w pełni samodzielnych, starszych poprzez zapewnienie im wsparcia w formie opieki dziennej na obszarze gminy Wieruszów.

Obszar II: Zdrowie: profilaktyka, rehabilitacja i ochrona zdrowia

Cel szczegółowy:

1. Zwiększenie dostępu do usług społecznych.
2. Podniesienie standardu życia 10-u osobom starszym z terenu gminy Wieruszów poprzez zapewnienie usług i kontaktów społecznych.

Obszar III: Aktywność Społeczna, kulturalna, edukacyjna i zawodowa osób starszych.

Cel szczegółowy:

1. Integrowanie pokoleń i instytucji społecznych.
2. Aktywizacja środowiska lokalnego w celu zapewnienia 10 seniorom usług pomocy społecznej w gminie Wieruszów, która mieści się na obszarze miejsko-wiejskim w województwie łódzkim.

Obszar IV: Wizerunek Osób Starszych

Cel szczegółowy:

1. Wzmocnienie Pozytywnego Wizerunku Seniorów z gminy Wieruszów.

VI. Przewidywane efekty

Pilotażowy Program „Senior dla Seniora” zakłada tworzenie optymalnych warunków dla prawidłowego funkcjonowania osób starszych na terenie gminy Wieruszów oraz poprawy stylu i jakości ich życia.

Do najważniejszych zmian należą:

- wzmocnienie pozycji seniorów w środowisku lokalnym,
- poprawa funkcjonowania społecznych seniorów ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ograniczenie występowania patologii społecznych,
- zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych w rodzinach,
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa osób starszych na terenie gminy Wieruszów,
- dążenie do zmniejszenia się negatywnych zachowań społeczności lokalnych wobec starszych,

- stworzenie wielopłaszczyznowego wsparcia dla seniorów,
- efektywniejsze wykorzystywanie istniejących zasobów.

VII. Źródła finansowania

Finansowanie Gminnego Pilotażowego Programu „Senior dla Seniora” odbywać się będzie w ramach środków finansowych pochodzących z budżetu Gminy Wieruszów.

VIII. Monitoring i ewaluacja

Program „Senior dla Seniora” zakłada tworzenie korzystnych warunków dla prawidłowego funkcjonowania osób starszych w wieku 60 + w społeczności lokalnej.

Ważnymi elementami decydującymi o zakończeniu Programu będzie współpraca instytucji na rzecz wspierania seniorów oraz zrealizowanie w miarę możliwości finansowych zaplanowanych zadań. Koordynatorem Pilotażu w gminie Wieruszów będzie Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wieruszowie.

Monitorowanie i ewaluacja odbywać się będą na podstawie informacji uzyskanych od podmiotów uczestniczących w realizacji zadań, poprzez gromadzenie danych i informacji w zakresie wszystkich działań. Bieżący nadzór nad realizacją Programu i podejmowanie działań zmierzających do osiągnięcia wyznaczonych w celów, pozwoli na opracowanie kolejnych działań profilaktycznych na lata następne, a także będzie podstawą do oceny ich skuteczności. Po zakończeniu Programu zostaną wśród osób biorących w nim udział przeprowadzone ankiety, których wyniki określą czy realizacja zadań z zakresu wspierania seniorów ma podlegać dalszej ewaluacji i czy realizacja Programu odpowiada na bieżące potrzeby mieszkańców Miasta i Gminy Wieruszów.